

بنام خداوند بخشنده و مهربان

درآمدی بر شهرشناسی

دومین منبع درس:

کتاب: جغرافیا و شهرشناسی

نویسنده: دکتر دانا... فرید

انتشارات دانشگاه تبریز

مدرس: وحید زمانی

فهرست

فصل اول: تعاریف و دیدگاه ها

فصل دوم: بررسی شهر در محدوده طبیعی و ناحیه ای

فصل سوم: طرح و نقشه و ساختار شهری

فصل دوم

بررسی شهر در محدوده طبیعی و نامیه ای

بررسی شهر در محدوده طبیعی و ناحیه ای

❖ موقع و مقر جغرافیایی شهر

- سرآغاز **شناخت شهر** « ارزیابی **موقعیت شهر** در محدوده جغرافیای محلی و ناحیه ای » به کمک **نقشه** هایی در مقیاس های مختلف « تبیین **موقع** (Situation or Position) و **مکان و مقر** (Site)
- **موقع جغرافیایی شهر** بیانگر وضعی است که شهر نسبت به طرق ارتباطی، راه ها و معابر طبیعی، مواد اولیه، منابع انرژی و نیروی انسانی موجود در ناحیه می تواند داشته باشد. «» شناخت با مجموعه ای از داده های طبیعی و اقتصادی و انسانی موجود در فضای ناحیه ای شهر
- موضوع دیگر: مرز تماس و برخورد دو ناحیه که از لحاظ **مورفولوژیکی** و **پدولوژیکی** با هم مغایر و ناهمسانند
- **مورفولوژی: ریخت شناسی** «» ژئومورفولوژی (**زمین ریخت شناسی**): علم شناسایی اشکال **ناهمواری های زمین**
- **پدولوژی: خاک پژوهی** (Soil Study) یا **خاکشناسی**

بررسی شهر در محدوده طبیعی و ناحیه ای

❖ موقع و مقر جغرافیایی شهر

- **مقر = مکان = نشستگاه = Site** : مکانی است که به مقتضای **توپوگرافی** محل به اشغال انسان ها در آمده و نطفه شهر همانجا تکوین یافته، ریشه دوانده و بالاخره توسعه پذیرفته است.
- انتخاب **مکان** و ارزیابی آن «»«» در رابطه با عوارض جغرافیایی **محل** و **محدود**، نه در وسعت و مقیاس ناحیه ای
- نقش **خواسته انسان و عمل انسانی** در انتخاب **مکان** بیش از **موقع** جغرافیایی شهر است.
- نقش **شرایط زمانی و ضرورت های تاریخی** (به ویژه امکانات **تکنیکی**) در انتخاب مکان جغرافیایی شهر
- **آلیکس**: نقش بیشتر ترکیب داده های **فیزیکی** و **تاریخی** در ارزیابی موقع و مکان جغرافیایی شهرها
- اولیویه دلفوس: رابطه ارزیابی موقع و مکان جغرافیایی شهر با سیستم ارتباطات به ویژه راه های ارتباطی که متأثر از شرایط طبیعی ناحیه است.

بررسی شهر در محدوده طبیعی و ناحیه ای

❖ موقع و مقر جغرافیایی شهر

- ژان باستیه: توجه بیشتر به عوامل طبیعی در مکان یابی شهر «» کنار آب ها از عوامل کشش شهرها
- در سال ۱۳۴۹: از ۲۴۹ شهر ایران «» ۱۵۲ شهر در کنار رودخانه ها و ۲۲ شهر در کنار دریا و بقیه در در نزدیکی چشمه آب یا قنات و چاه
- پیر ژرژ (دید اقتصادی به مسایل جغرافیایی): عدم تبعیت کامل موقع و مکان جغرافیایی از جبر جغرافیایی «» نقش خواسته انسان و کار انسانی روی محیط طبیعی در عین تأثیر عوامل طبیعی
- مکان های مناسب برای جایگزینی شهرها از نظر پیر ژرژ:
 - محل تلاقی دو رودخانه، یا مصب رودخانه ای
 - محل سقوط آب (رودخانه از فلاتی مرتفع بر جلگه ای) (به منظور استفاده از نیروی هیدرولیک آب)
 - مدخل دره ای، دامنه ای کوهستانی
 - محل تلاقی و تماس دو نامیه که از لحاظ ناهمواری ها و خاک سفت با هم متفاوتند
 - زمین وسیع شکارگاهی

بررسی شهر در محدوده طبیعی و ناحیه ای

❖ موقع و مقر جغرافیایی شهر

- امکان تغییر مکان شهر پس از گذشت زمان و تغییر نقش و وظیفه شهر
- عدم تک مکانی و تک هسته ای بودن شهر برای همیشه
- تأثیر اهداف سیاسی بر مکان یابی و متی پویایی برخی شهرها «» همچون: لنین گراد (راهی به سوی اروپای شرقی) - مادرید - تهران - آنکارا - برزیلیا
- وجود تفاوت بین موقع و مکان جغرافیایی شهر: دو مفهوم غیر مترادف و مشخص و در عین حال مکمل هم
- نقشه : اساسی ترین ابزار جغرافیدان برای شناخت ویژگی های هر یک از این دو مفهوم جغرافیایی
- شناخت موقع جغرافیایی شهر با نقشه هایی به مقیاس کوچکتر: ۱:۱۰۰۰۰۰۰ تا ۱:۵۰۰۰۰۰۰ (و نقشه های متوسط مقیاس: ۱:۲۰۰۰۰۰۰)
- برای شناخت مکان (مقر یا نشستگاه) شهر با نقشه هایی به مقیاس ۱:۵۰۰۰۰ تا ۱:۲۰۰۰۰۰ نیز الزامی است.

بررسی شهر در محدوده طبیعی و ناحیه ای

❖ انواع موقع جغرافیایی شهرها

- موقع چهارراهی: راه های ارتباطی همه متوجه شهر برای ارتباط شهر با پیرامون و شهرهای دیگر ناحیه «»» سبب توسعه و گسترش شهر به ویژه پویایی بازار و بازرگانی
- هر قدر نظارت و حمایت دولت بر محابر و محورهای بزرگ ارتباطی، بیشتر «»» موقع چهارراهی شهرها، استوارتر و پایدارتر
- انواع موقع شهرها:
 - موقع چهارراهی شهرها در ناحیه متجانس
 - موقع چهارراهی شهرها در محل تلاقی و تماس مورفولوژیک و پدولوژیک متباین
 - شهرهای چهارراهی (ودخانه کنار)
 - موقع جغرافیایی شهرهای دریاکنار

بررسی شهر در محدوده طبیعی و ناحیه ای

❖ انواع موقع جغرافیایی شهرها

□ موقع چهارراهی شهرها در ناحیه متجانس

● در نواحی جلگه ای و فلات هایی با ناهمواری های کم ارتفاع

● همه راه ها از مسیر معابر طبیعی و دره ها متوجه شهر

● مثال: پاریس - پراگ - مسکو

➤ پاریس

● پایتخت فرانسه، نمونه ای از موقع چهارراهی رودخانه ای

● مسیرهای ارتباطی همه منطبق بر مسیر دره هایی که رودخانه های فرانسه در آن ها جریان دارد

● تبعیت همه راه ها اعم از راه شوسه، راه آهن، کانال و بزرگراه از شرایط طبیعی حوضه پاریس و

تقویت نقش چهارراهی پاریس

● وجود راه ها باعث شکل ستاره ای توسعه شهر پاریس «» با محور وسایل نقلیه شخصی: توسعه در

زمین های واقع بین دره رودخانه ها تا حدود نواحی روستایی

بررسی شهر در محدوده طبیعی و ناحیه ای

❖ انواع موقع جغرافیایی شهرها

➤ پراگ

- پایتخت جمهوری چک (زمانی متحد با کشور اسلواکی)
- ایجاد موقع چهارراهی کامل برای پراگ با وجود آب های جاری نامیه به سوی پراگ
- تقارن و پیوستگاه رودها در داخل دایره ای بیضی مانند (طول قطر بزرگ: ۶۰ کیلومتر)
- رودخانه اصلی موض: الب (Elbe) « شعبه مهم آن: ولتاوا » خود دارای دو شعبه: سازاوا و برونکا
- رودخانه برونکا عامل تکوین پراگ و موجب رشد و توسعه آن
- واقع شدن پراگ در بهترین نقطه تقارن و تقاطع کلیه راه ها از تمام نقاط اروپای غربی، جنوبی و شرقی و جنوب شرقی «»» دارای موقعیتی مناسب تر از وین
- موقعیت طبیعی پراگ باعث توسعه روابط تجاری آن با جمهوری های سوسیالیستی و کشورهای دارای اقتصاد آزاد
- سافت و توسعه فرودگاه بین المللی هوایی روزین پس از جنگ جهانی دوم در پراگ باعث تقویت نقش چهارراهی بین غرب و شرق اروپا

بررسی شهر در محدوده طبیعی و ناحیه ای

❖ انواع موقع جغرافیایی شهرها

➤ مسکو

● پایتخت روسیه، نیز مانند پاریس و پراگ واقع در جلگه و نامیه متجانس

● نقطه تمایز مسکو با پاریس و پراگ:

○ پاریس و پراگ در نقطه تقارن و همگرایی رودخانه ها

○ مسکو در نقطه تباعد و واگرایی رودخانه ها

● مسکو، پایتختی بزرگ برای ومدت خاک کشور در دوره های مختلف

● نقش سیاسی راه ها، علاوه بر نقش اقتصادی و بازرگانی

● موقع جغرافیایی پاریس و پراگ: بیشتر ساخته و پرداخته عوامل طبیعی - اثر ناچیز نقش فلاقانه انسان

● موقع جغرافیایی مسکو: بهره مندی از داده های طبیعی - نقش تاریخ شهر در استواری میات سیاسی و

اقتصادی آن

● مکان جغرافیایی مسکو «» قبل از هر چیز، نظامی و سیاسی است.

بررسی شهر در محدوده طبیعی و ناحیه ای

❖ انواع موقع جغرافیایی شهرها

❑ موقع چهارراهی شهر در محل تلاقی و تماس مورفولوژیک و پدولوژیک متباین

- عدم تشابه مورفولوژیک: دو ناحیه نامتجانس از لحاظ ناهمواریها (مثل جلگه و کوهستان در کنار هم)
- عدم تشابه پدولوژیک: در محل تلاقی خاک های ناهمگون
- مبادلات تولیدات متنوع باعث دوام میات اقتصادی شهر
- احتمال تجمع و برخورد جمعیت هایی از نوامی مختلف با ساختارهای متفاوت انسانی، فرهنگی و حتی تمدن
- مثال برای موقع چهارراهی در نقطه تلاقی دو منطقه مورفولوژیک متفاوت: تهران – وین
- مثال برای موقع چهارراهی در مرز تماس دو ناحیه پدولوژیک متباین: تبریز – لیون

بررسی شهر در محدوده طبیعی و ناحیه ای

❖ موقع چهارراهی در نقطه تلاقی دو منطقه مورفولوژیک متفاوت

➤ تهران

- در مرز برفورد سلسله کوه های البرز به ویژه توپال با جلگه ای با شیب ملایم رو به کویر
- نقش ضرورت های تاریخی در تمکیم موقعیت جغرافیایی تهران
- تهران در پای کوه های البرز و در میان دو رودخانه بزرگ نامیه: کرچ و جاجرود
- تهران در زمره آن واحه های کوهپایه ای که برای تأمین آب مورد نیاز خود منحصراً وابسته به منابع زیرزمینی هستند.
- عدم دسترسی مستقیم به سفره های آبدار (زیرزمینی) «» اتکاء به قنات ها
- مقر مناسب تهران با شیب منظم جلگه پایکوهی در جنوب یک نامیه تپه زار «» برتری آن نسبت به مقر دفاعی ری

بررسی شهر در محدوده طبیعی و ناحیه ای

❖ موقع چهارراهی در نقطه تلاقی دو منطقه مورفولوژیک متفاوت

➤ **وین**

- اولاً: نواحی ناموافق در جوار این شهر – ثانیاً: وین محل تقاطع راه های طبیعی تأمین کننده ارتباط وین با شهرها و ناحیه های مختلف
- موقع وین در محل تلاقی و تقارن دره های دانوب علیا و لیثا (Leitha) و مسیر رودخانه مور (Mur) و در منتهی الیه آلپ شرقی – مبدأ راه های متعدد به دیگر ناحیه ها، شهرها و کشورها
- ارتفاعات مواج و درفت زار آن با کاهش شیب به سوی دانوب
- جنوب وین «جلگه ای صاف و هموار
- وین در محل تلاقی جلگه و کوهستان: شرق و جنوب آن، جلگه های استپی – شمال غرب، بوهم و مغرب آن، سلسله جبال آلپ پوشیده از جنگل با معابر سفت و تنگ
- وین در مرز تماس دو گونه تمدن ناظر بر شرق و غرب اروپا

بررسی شهر در محدوده طبیعی و ناحیه ای

❖ موقع چهارراهی در مرز تماس دو ناحیه پدولوژیک متباین

➤ تبریز

- موقع جغرافیایی تبریز با کلیه عوامل فیزیکی، اقتصادی و انسانی، به ویژه با مرزهای سیاسی و فرهنگی موجود در ناحیه آذربایجان و با راه های ارتباطی داخلی و خارجی
- امتداد راه آهن سراسری ایران از راه تبریز تا مرز شوروی (جلفا) و ترکیه (رازی)
- بهره مندی تبریز از تنوع خاک های زراعی آذربایجان و استقرار دقیق شهر در محل تلاقی و تماس خاک های متنوع
- مرکزیت ممتاز بازرگانی در بعد ناحیه ای و نیز در مقیاس منطقه ای و ملی
- تولیدی فرآورده های کشاورزی و دامی
- با وجود نقش صنعتی و نقش فرهنگی- دانشگاهی «»» دارای نقش دیرین «توزیع و تبادل تولیدات متنوع کشاورزی»

بررسی شهر در محدوده طبیعی و ناحیه ای

❖ موقع چهارراهی در مرز تماس دو ناحیه پدولوژیک متباین

➤ تبریز

● مکان و نشستگاه شهر با عوارض جغرافیایی محدود پیرامون جلگه تبریز: کوه های کم ارتفاع شمال شرقی که جلگه تبریز را در بر گرفته

● مکان یابی تبریز در مجاورت گسل شمال و محور لرزش های نسبی بالای زمین

● تغذیه سفره های زیرزمینی جلگه از آب دامنه های کوهستان سهند

➤ لیون

● لیون در محل تلاقی خاک های نامشابه با ارزش اقتصادی متفاوت

● استقرار شهر در پیوستگاه دو رودخانه سن و رن

● با وجود راه های ارتباطی به سوی دیگر نقاط: نقش عرضه کار و توزیع تولیدات و سرمایه در مقیاس ناحیه ای

● مکان جغرافیایی لیون بر قلعه ای از دوران رومن ها - توسعه مقر در طرف چپ رودخانه رن به سوی اراضی

صاف و هموار

بررسی شهر در محدوده طبیعی و ناحیه‌ای

❖ شهرهای چهارراهی رودخانه کنار

- همگرایی راه‌های شوسه و راه آهن و راه آبی بر نقطه محینی و گره فوردهی آن‌ها در سر پلی
- در گذشته: چنین موقعیتی همیشه تداعی کننده نقش نظامی و دفاعی شهر (اکنون چنین نیست)
- در صورت عدم تباین مورفولوژیکی دو کناره رودخانه: توسعه هماهنگ شهر در دو طرف «سیمای دو قلوبی» مثال: اغلب شهرهای رودخانه کنار اروپای شرقی: ورشو در کنار رود ویستول - کیف در کنار رود نیپر - شهرهای ولگا کنار و ...
- در صورت تباین فیزیکی به ویژه زیست محیطی دو کناره رودخانه مثلاً یک طرف مرتفع و هواگیر و با چشم انداز زیبا و سوی دیگر کم ارتفاع و باتلاقی: باعث ایجاد تضاد چشمگیر هم در سیمای برون و هم در میات درونی جامعه شهری

بررسی شهر در محدوده طبیعی و ناحیه ای

❖ شهرهای چهارراهی رودخانه کنار

➤ اهواز

- گویاترین مثال در ایران برای موقعیت چهارراهی رودخانه کنار: شهر اهواز
- اهواز به عنوان متروپل نامیه ای در جلگه متجانس فوزستان، در کنار رودخانه کارون، در نقطه همگرایی و پیوستگاه راه آبی، شوسه و آهن و گره خوردگی راه ها در سرپل اهواز
- توسعه بیشتر بافت شهر در سمت جنوب کارون به دلیل استقرار بخشی از تأسیسات نظامی، ایستگاه راه آهن و انبارهای متعدد شرکت نفت، گمرک، سیلو و ... در بخش شمالی شهر
- فعالیت های مبتنی بر اقتصاد نفت

بررسی شهر در محدوده طبیعی و ناحیه ای

❖ موقع جغرافیایی شهرهای دریاکنار

- موقعیتی در نقطه تماس و تلاقی دو محیط جغرافیایی ناهمسان خشکی و آب، با تکنیک متفاوت و مخایر ممل و نقل – در مرز دو قلمرو جغرافیایی نامشابه
- دسترسی به راه سهل العبور دریایی
- شکل های گوناگون شهرهای دریاکنار:
- شهرها بر کنار خلیج مصبی (رودخانه ها
- شهرهای ساحلی دور از ریزشگاه (رودخانه ها
- **شهرها بر کنار خلیج مصبی (رودخانه ها**
- شرایط بسیار مناسب جغرافیایی خلیج ها برای وارد شدن کشتی ها و مصون ماندن آن ها از تلاطم آب ها به ویژه به هنگام جزر و مد دریا
- نمونه ها: نیویورک – لندن – بوئنس آیرس – هامبورگ

بررسی شهر در محدوده طبیعی و ناحیه‌ای

❖ موقع جغرافیایی شهرهای دریاکنار

□ شهرها بر کنار خلیج مصبی (رودخانه ها

- سینه دلتاها به علت رسوب گذاری آب ها برای جایگزینی بنادر دریایی چندان مساعد نیستند « مگر آنکه رودخانه پر آب و عمیق باشد
- (تردام در دهانه رودخانه لک با دبی و عمق زیاد: دارای شرایطی خاص در بین شهرهای دلتایی
- عوامل موثر در مکان یابی این بنادر:
- شرایط طبیعی – موقعیت خلیج – دبی و سرعت جریان آب (رودخانه و پهنا و عمق آن – شرایط آب و هوایی ناحیه – الزامات اقتصادی و اجتماعی پشت بندر – کیفیت ارتباط بندر با دنیای خارج
- پیوتر زارمبا: ارائه الگوی مشخص در مکان یابی و توسعه بندرها و شهرهای بندری
- تغییرات استراتژی بازرگانی دولت های بزرگ از دهه ۷۰ به بعد « لزوم ساخت کشتی های اقیانوس پیمای بیش از یک میلیون تنی « تنها بندرهای بزرگ قادر به پهلو دادن این کشتی ها « کاهش اعتبار بندرهای مصبی (رودخانه کنار « در صورت عدم پذیرفتن نقش صنعتی (و به زوال می روند.

بررسی شهر در محدوده طبیعی و ناحیه ای

❖ موقع جغرافیایی شهرهای دریاکنار

□ شهرهای ساحلی دور از ریزشگاه رودخانه ها

● دو هدف برای انتخاب مکان جغرافیایی این گونه شهرها:

۱- دسترسی به دریا و امکان برقراری ارتباط با دنیای خارج در شرایط سهل تر

۲- دفاع شهر از حملات احتمالی داخلی

● جانمایی مقر جغرافیایی اغلب شهرهای استعماری (ساخت به عنوان تکیه گاه و گسترش نفوذ و

قدرت استعمار) با مفظ موقعیت انباری در ساحل دریا «» مثال: بمبئی - سنگاپور - هنگ کنگ در

آسیا و جبل الطارق در اروپا در جهت مفظ منافع استعماری انگلستان «» همه به جز جبل الطارق

مذب کننده جمعیت انبوه در زمان کوتاه

بررسی شهر در محدوده طبیعی و ناحیه‌ای

❖ موقع جغرافیایی شهرهای دریاکنار

□ شهرهای ساحلی دور از ریزشگاه رودخانه ها

● جانمایی مقر برخی شهرها و بندرهای ساحلی صرفاً به اعتبار شرایط جغرافیایی خلیجی، بدون توجه به شرایط جغرافیایی ناظر بر پشت بندر و خشکی ها و اندیشیدن به رشد و توسعه خود در آینده «مهار رشد بندر به علت برافورد با عوامل جغرافیایی محدود کننده» «محدود ساختن فعالیت بندر یا گذر از موانع با کمک سرمایه و تکنیک» «دو مثال از چنین بندرها و شهرهای ساحلی: ریودوژانیرو در برزیل - بندر ژن در ایتالیا

● در بین بندرهای جنوبی آب های ایران جز بندر فرمشهر و به ویژه آبادان و پایانه جزیره خارک که با بهره برداری از نفت نضج و مرکتی دارند «» عدم بهره مندی برخی دیگر از موقع جغرافیایی و میات اقتصادی جالب در کنار اب های جنوب به ویژه دریای عمان به دلیل عدم توسعه راه های پشت بندر و انزوای جغرافیایی (هر چند دارای مقر جغرافیایی مناسب بوده، در مقیاس محلی ایفای نقش بنمایند)

● جایگزینی مناسب بندرهای امام خمینی، بوشهر و چابهار در کنار خلیج ها برای رشد و توسعه

بررسی شهر در محدوده طبیعی و ناحیه ای

❖ شکوفایی مکان جغرافیایی شهرها

● توسعه پویای برقی از شهرها با تنیده شدن قشرهایی به دور هسته شهر «» هر یک معرف دوره ای از رشد و حرکت شهری

● تراکم فعالیت در هسته مرکزی شهر «» ایجاد هسته های دیگر

➤ تهران

● در دوره زندیه: دارای سه محله سنگلج - چاله مصار - چاله میدان با مصار و خندقی به دور شهر

● انتخاب به عنوان پایتخت قاجاریه

● در دوره قاجاریه: گوییده شدن بمصار پیشین و ساخت باروری جدید - امداد میدان توپخانه (میدان امام خمینی کنونی) به عنوان مرکز و هسته نظامی شهر

● در دوره ناصرالدین شاه: ایجاد مصار و خندقی جدید به تقلید از مصار شهر پاریس به شکل هشت ضلعی

● ایجاد هسته های دیگر: فرهنگی (دانشگاه) - سکونتگاهی (تهران پارس - نارمک - تهران نو و شهرک غرب)

بررسی شهر در محدوده طبیعی و ناحیه ای

❖ شکوفایی مکان جغرافیایی شهرها

➤ تبریز

- در مقیاس مادر شهر ناحیه ای
- دارای هسته ای در برگیرنده بازار و مسجد جامع و محله سکونتگاهی کهن
- با پذیرش نقش فرهنگی (دانشگاه و موسسات وابسته به آن) «» ایجاد نقطه ثقل و مکان جغرافیایی
- دوم در فضای سبز گسترده «» به تدریج سکونتگاه انسانی طبقه مرفه جامعه
- انتخاب روستای قراملک به منظور استقرار مجتمعی از صنایع در مسیر جاده مرند و در کنار ایستگاه
- راه آهن تبریز «» «» مکان سوم جغرافیایی: هسته ای صنعتی
- و نیز هسته سکونتگاهی ولیعصر
- تمامی این هسته ها نتوانسته منظر جغرافیایی شهر را تماماً تخییر دهد.

بررسی شهر در محدوده طبیعی و ناحیه ای

❖ شکوفایی مکان جغرافیایی شهرها

➤ پاریس

● مکان ابتدایی و دفاعی در بین دو شافه رودخانه سن « Cite) سیتة

● توسعه فعالیت های بازرگانی « تپه های من مارتز و شایو به عنوان مکان های دیگر پاریس

● توسعه نامیه شهری در مجموعه ای از تراس های آبرفتی و باتلاق ها و تپه های کوچک و دره های اطراف

□ در مطالعه شهرها توجه به مکان ابتدایی و مکان های بعدی « توپوگرافی و شکل مکان یابی جغرافیایی آن در تعیین مسیر و آهنگ توسعه شهر اثر بارزی دارد.

□ بالا رفتن سطح تکنولوژی و افزایش توان اقتصادی انسان ها « غلبه آسان تر بر محیط « تکوین و شکوفایی مکان جغرافیایی شهرها متی در زمینه های نامساعد و باتلاقی

□ عدم قشریابی مکان جغرافیایی در سمتی از شهر ونیز و آمستردام فارغ از عوامل طبیعی و اقتصادی تنها به دلیل خواسته انسان ها به سبب تعلق خاطر آن ها به مبانی مذهبی

□ عدم توسعه استکھلم از سمت شمال به دلیل وجود زمین های کلیسایی

□ عدم تجاوز به مریم اماکن مقدس در شهرهای اسلامی